

FILOZOFSKA FAKULTETA
OSREDNJA HUMANISTIČNA KNJIŽNICA

Katarina Švab

**RAZUMEVANJE VLOGE KNJIŽNIČNEGA KATALOGA:
ŠTUDIJA PRIMERA**

Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Ljubljana, 2017

IZJAVA O AVTORSTVU IN O JAVNI OBJAVI PISNE NALOGE

Spodaj podpisani(a), Katarina Švab, izjavljam, da sem avtor(ica) pisne naloge za bibliotekarski izpit za bibliotekarja z naslovom: Razumevanje vloge knjižničnega kataloga: študija primera.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- sem pisno nalogo izdelal(a) samostojno in je moje avtorsko delo,
- so dela drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih navajam neposredno ali povzemam, navedena oziroma citirana v skladu s standardom APA,
- sem besedila ali podatke, ki so avtorsko zaščiteni, uporabil(a) v skladu z določbami zakona, ki določa avtorske pravice,
- je elektronska oblika pisne naloge istovetna s tiskano obliko naloge,
- na podlagi 23. člena Pravilnika o bibliotekarskem izpitu ter v skladu s prvim odstavkom 21. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah dovoljujem javno objavo elektronske oblike pisne naloge na portalu Digitalne knjižnice Slovenije.

Podpis avtorja(ice):

V Ljubljani, dne 16. 10. 2017

Švab, K., Razumevanje vloge knjižničnega kataloga: študija primera. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

Ključna dokumentacijska informacija

Ime in PRIIMEK: Katarina ŠVAB

Naslov pisne naloge: Razumevanje vloge knjižničnega kataloga: študija primera

Kraj: Ljubljana

Leto: 2017

Število strani: _____ Št. slik: _____ Št. preglednic: _____

Število prilog: _____ Št. strani prilog: _____

Število referenc: _____

Strokovno usposabljanje za bibliotekarski izpit je potekalo v: Osrednji humanistični knjižnici na Filozofski fakulteti, Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo

Mentor v času strokovnega usposabljanja: Kristina Pritekelj

UDK: 025.31:027.7(497.4)

Ključne besede: knjižnični katalogi, visokošolske knjižnice, knjižničarji, katalogizacijska pravila

Izveček: Knjižnični katalog, ki je temeljno orodje vsakega knjižničarja, se je skozi zgodovino spreminjal tako po naboru in vsebini opisovanih elementov kot tudi po nosilcih. Bibliotekarji kot kreatorji knjižničnega kataloga bi ga morali ustvarjati na podlagi potreb uporabnikov, pri čemer so omejeni s katalogizacijskimi pravili in ustaljeno katalogizacijsko prakso. Ena izmed možnih rešitev je konceptualni model Funkcionalne zahteve za bibliografske zapise (FRBR), ki ga je IFLA potrdila že leta 1997. Na tem modelu temeljijo tudi nova katalogizacijska pravila RDA (Resource Description and Access), ki se jih sprejema tudi v državah, kjer angleščina ni uradni jezik. Komisija za katalogizacijo pri NUK je sprejela odločitev, da se RDA uveljavi tudi v Sloveniji. O problematiki obstoječih knjižničnih katalogov, potrebnih spremembah in novih katalogizacijskih pravilih je bila izvedena raziskava z osebnimi intervjuji med desetimi bibliotekarji Osrednje humanistične knjižnice Filozofske fakultete. Vzorec bibliotekarjev predstavlja četrtno zaposlenih, z različnim deležem zaposlitve, ki delujejo v različno velikih knjižnicah. Rezultati raziskave bodo predstavili probleme pri iskanju v knjižničnem katalogu, problematiko verzij, pomembnost atributov in relacij za uporabnike knjižnice in knjižničarje ter pogled na prihajajoče spremembe in njihovo vključenost.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	1
2	OSREDNJA HUMANISTIČNA KNJIŽNICA FILOZOFSKE FAKULTETE (OHK FF) IN NJEN RAZVOJ.....	2
3	ZGODOVINA KNJIŽNIČNEGA KATALOGA.....	6
4	KNJIŽNIČNI KATALOGI V OHK FF	11
5	PREGLED LITERATURE	13
6	RAZISKAVA.....	16
6.1	RAZISKOVALNA VPRAŠANJA.....	16
6.2	METODOLOGIJA	16
6.3	VZOREC	17
6.4	REZULTATI RAZISKAVE.....	19
6.4.1	Identifikacija težav s knjižničnim katalogom.....	19
6.4.2	Iskanje več verzij.....	20
6.4.3	Najpomembnejši bibliografski elementi za študente, raziskovalce in profesorje 20	
6.4.4	Dodajanje bibliografskih elementov in relacij v knjižnični katalog	21
6.4.5	Spremembe na področju katalogizacijskih pravil in prakse.....	23
7	RAZPRAVA Z ZAKLJUČKI.....	24
8	VIRI IN LITERATURA	25
9	PRILOGE	1

KAZALO SLIK IN PREGLEDNIC

Slika 1: Knjižnična zbirka (brez e-virov, dostopnih na daljavo) v obdobju 2006–2016 (Vir: BibSiSt, 2016)	3
Slika 2: Število aktivnih članov v obdobju 2006–2016 v OHK FF (Vir: BibSiSt, 2016).....	4
Slika 3: Število obiskov v OHK FF v obdobju 2006–2016 (Vir: BibSiSt, 2016).....	4
Slika 4: Izposoja v OHK FF v obdobju 2006–2016 (Vir: BibSiSt, 2016)	5
Slika 5: Bibliotekarsko izobraževanje bibliotekarjev OHK FF v obdobju 2006–2016 (Vir: BibSiSt, 2016)	6
Slika 6: Spremljanje novosti na področju knjižničarstva	18

ZAHVALA

Najprej se zahvaljujem mentorici Kristini Pritekelj za strokovno vodenje, spodbujanje in čas, ki ga je namenila za moje strokovno usposabljanje.

Hvala tudi vsem drugim bibliotekarjem OHK FF, ki so namenili svoj dragoceni čas za izobraževanje, predvsem tistim, ki so bili v poletnem času pripravljeni sodelovati v intervjujih. Zahvaljujem se tudi zaposlenim na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo za razumevanje. V veliko pomoč so bili tedenski sestanki pod vodstvom dr. Maje Žumer o novostih na področju bibliotekarstva in informacijske znanosti, predvsem pa vzpodbuda pri raziskovalnem delu.

1 UVOD

Knjižnični katalog je še vedno temeljno orodje vsakega knjižničarja, saj ga dnevno potrebuje tudi pri referenčnem delu z uporabniki. Visokošolski knjižničarji imajo pri soustvarjanju kataloga veliko vlogo in prispevajo vanj velik delež bibliografskih zapisov (celo največji delež kreiranih bibliografskih zapisov). Visokošolska knjižnica podpira pedagoški in znanstvenoraziskovalni proces visokošolskega zavoda ter je v prvi vrsti namenjena zadovoljevanju informacijskih potreb študentov in zaposlenih na visokošolskem zavodu (Strokovni standardi, 2012). Dandanes se tudi visokošolske knjižnice srečujejo s konkurenco, saj se morajo v dobi tehnološkega razvoja in digitalnih vsebin boriti za svoje uporabnike, ki se poslužujejo tudi drugih ponudnikov informacij (eden od razlogov je lahko neintuitiven knjižnični katalog, ki je za uporabnike zahteven za uporabo). Prav zato mora biti knjižnični katalog v koraku s potrebami in pričakovanji študentov, ki bodo hitro, enostavno in s čim manj napora našli informacije o gradivu ali celo do njega dostopali v knjižničnem katalogu. Hiter in enostaven dostop do relevantnih virov in informacij pa je tudi osnova za bolj kakovosten študij. Med 74 slovenskimi visokošolskimi knjižnicami Osrednja humanistična knjižnica Filozofske fakultete (OHK FF) zaseda tretje mesto po velikosti in pokriva širok spekter s področja humanistike in družboslovja. Kljub temu še vedno več kot 40 % njenega gradiva ni vpisanega v računalniški vzajemni katalog, temveč se morajo tako uporabniki kot tudi knjižničarji posluževati listkovnega knjižničnega kataloga. Bibliotekarji v OHK FF katalogizirajo novo gradivo, ki prihaja v knjižnico (z nakupom, zamenjavo ali darom), skrbijo pa tudi za retrospektivo, ki jo je potrebno vnašati. S samim procesom katalogizacije se bibliotekarji ukvarjajo velik delež svojega delovnega časa in tem znanjem namenijo veliko izobraževalnih ur. Zatorej so katalogizacija in novosti, ki se dogajajo na tem področju v mednarodni skupnosti, še kako aktualne (model Funkcionalne zahteve za bibliografske zapise – FRBR,¹ model IFLA LRM).² Slovenska katalogizacijska pravila in praksa že dolgo čakajo na »posodobitve«, saj je še vedno v veljavi Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga (PPIAK, 1970). Že Petkova (2011, str. 7) je opozorila, da »pri nas na področju katalogizacije vlada nenavadno neskladje, saj na eni strani uporabljamo katalogizacijski pravilnik, ki je zastarel na več mestih, ki je namenjen za listkovni katalog in ki obsega samo pravila za katalogizacijo tiskanih knjig in serijskih publikacij; na drugi strani pa imamo sodoben spletni katalog. Zato bi bilo nujno

---

¹ https://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/frbr/frbr_2008.pdf

² <https://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/frbr-lrm/ifla-lrm-august-2017.pdf>

Švab, K., Razumevanje vloge knjižničnega kataloga: študija primera. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

---

potrebno več storiti na področju katalogizacijske teorije in se hitreje prilagajati spremembam in novostim.« Velik premik se je zgodil, ko je Komisija za katalogizacijo pri NUK zapisala, da bo »ena od prednostnih nalog v prihodnjem obdobju nedvomno priprava prevoda RDA: Resource Description and Access, preučitev možnosti implementacije RDA: Resource Description and Access v slovensko bibliotekarsko stroko in knjižnično okolje ter na tej osnovi priprava predloga uporabe RDA: Resource Description and Access kot nacionalnega katalogizacijskega pravilnika ter v skladu s pravilnikom priprava uporabniškega priročnika za katalogizacijo« (Komisija za katalogizacijo, 2017).

2 OSREDNJA HUMANISTIČNA KNJIŽNICA FILOZOFSE FAKULTETE (OHK FF) IN NJEN RAZVOJ

Prve knjižnice so na filozofski fakulteti (FF) nastale ob ustanovitvi ljubljanske univerze v letu 1919 in so imele tudi svoje prostore v stavbi univerze. Nekatere knjižnice so nastale po drugi svetovni vojni, med zadnjimi je bila ustanovljena Knjižnica Oddelka za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo leta 1987 ter kot zadnja Knjižnica Oddelka za prevajanje in tolmačenje leta 1997, ki pa so jo priključili Knjižnici za anglistiko, germanistiko in prevajalstvo. Sprva majhne knjižnice so se vse bolj večale in se pričele povsem samostojno razvijati.

V načrtih za novo zgradbo, v katero se je preselila FF, je bila skupna površina, namenjena knjižnicam, 830 kvadratnih metrov. Že v tistem času, leta 1953, se je pojavljalo vprašanje združevanja seminarskih knjižnic v skupno osrednjo fakultetno knjižnico, vendar je prevladalo drugačno mnenje.

Po vselitvi leta 1961 je na fakulteti delovalo 16 samostojnih knjižnic, vsaka pa je ohranila svoj sistem postavitve, različne vrste katalogov, različne postopke izposoje in nakupa, vsem, razen Knjižnici Oddelka za umetnostno zgodovino, je bil skupen zaprt pristop.

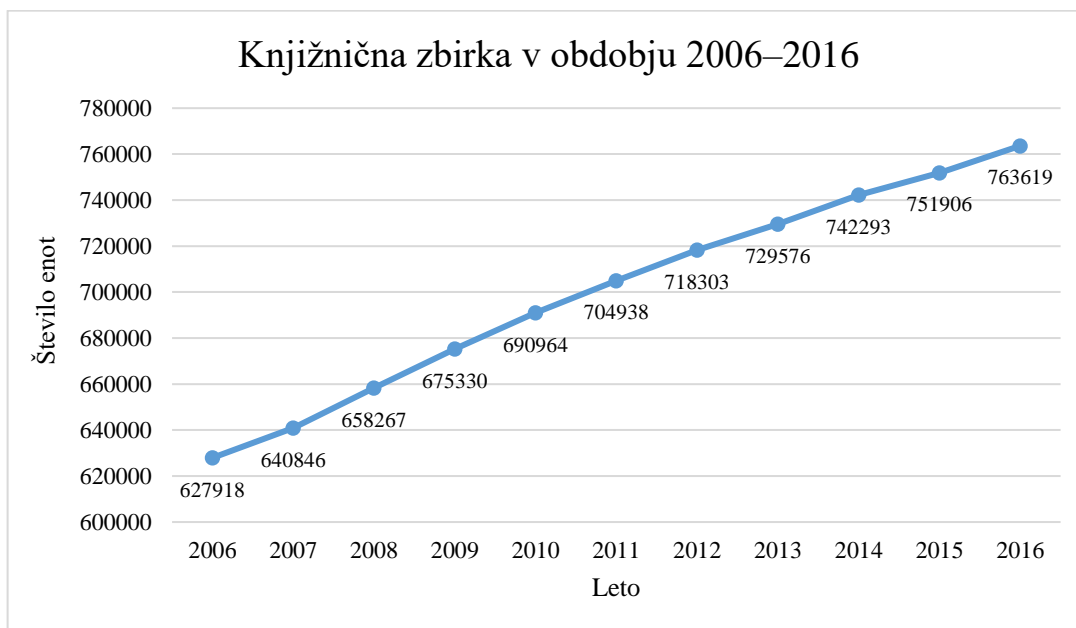
OHK FF je bila ustanovljena 3. aprila 1996, ko je Senat FF sprejel njen akt o ustanovitvi. 18 knjižnic 20 oddelkov se je formalno, ne pa tudi prostorsko, združilo. Po svoji velikosti je peta največja knjižnica v Sloveniji (za NUK, Mestna knjižnica Ljubljana, Univerzitetna knjižnica Maribor, Mariborska knjižnica). Knjižnice še vedno samostojno nabavljajo, obdelujejo in izposojajo svoje gradivo kljub mnogim pobudam o skupnih službah. Leta 1997 je dr. Line proučil sistem delovanja knjižnic in identificiral naslednje največje težave: pomanjkanje prostora, raztresenost knjižnic po vsej fakulteti, slabo opremljenost, premalo čitalniških mest, premajhno financiranje glede na število študentov, premajhno nabavo, premajhno število

Švab, K., Razumevanje vloge knjižničnega kataloga: študija primera. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

zaposlenih ... in med drugim priporočil konverzijo podatkovnih baz iz različnih sistemov v COBISS. Slednje se je zgodilo z enotno katalogizacijo v sistemu COBISS, v vseh pa se je postopoma uvedla tudi avtomatska izposoja gradiva, čeprav poteka v nekaterih tudi »izposoja na listkih«, saj knjižnice še niso uspele vsega gradiva vnesti v sistem COBISS (Lovenjak, 2009; Lovenjak, 2016; Žnideršič, 2000).

Danes je skupna velikost knjižnic 2261 kvadratnih metrov na različnih lokacijah, zbirka knjižnega gradiva obsega 763619 enot (leto 2016).

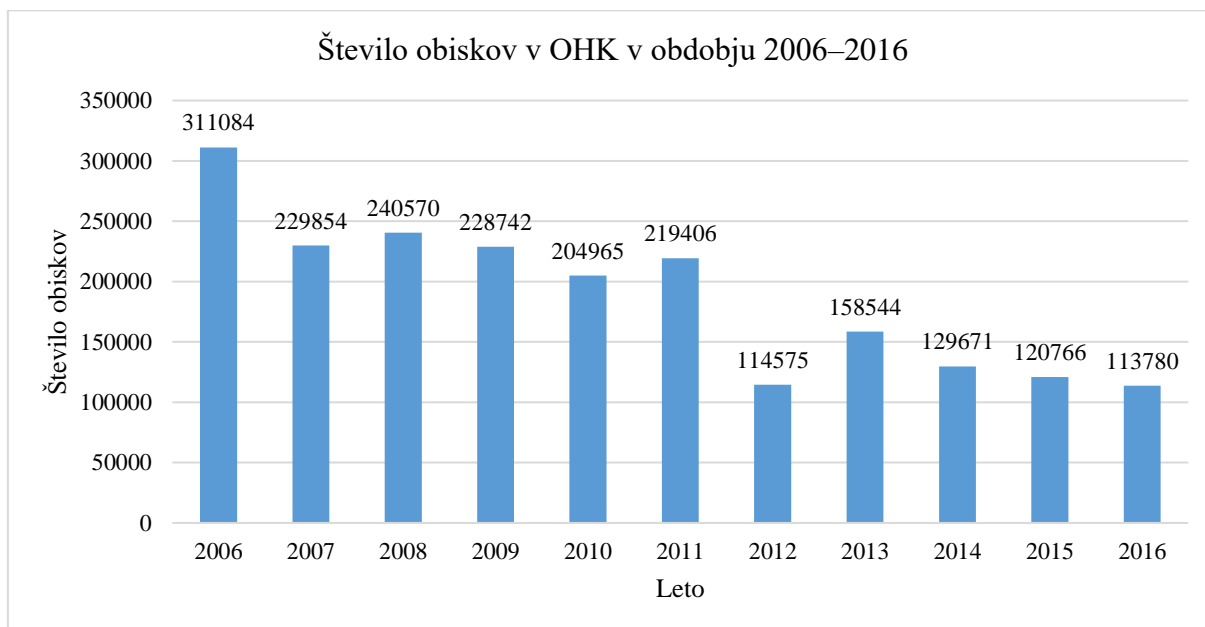
Slika 1: Knjižnična zbirka (brez e-virov, dostopnih na daljavo) v obdobju 2006–2016 (Vir: BibSiSt, 2016)

Večina knjižnic zaradi prostorske stiske še vedno nima prostega pristopa (deset knjižnic), delno imata prosti pristop urejeni dve knjižnici, samo šest knjižnic pa ima vse gradivo v prostem pristopu. V letu je bilo 146180 enot v prostem pristopu, kar je seveda več kot v letu 2007, ko je bilo na voljo le 75071 enot. Omejitve se pojavijo tudi pri izposoji na dom (215810 izposoj na dom v letu 2016), saj nekatere knjižnice svojim uporabnikom ne izposojajo gradiva na dom. V letu 2016 je bilo število članov 8131, od tega je največji delež študentov (6441), kar je le 28 članov več kot v letu 2015, ko je bilo v OHK FF najmanjše število aktivnih članov v zadnjih desetih letih. Trend je mogoče pričakovati tudi v prihodnosti, saj se zmanjšujejo generacije za vpis na študij in manjši vpis na humanistične študije.

Slika 2: Število aktivnih članov v obdobju 2006–2016 v OHK FF (Vir: BibSiSt, 2016)

Pričakovano je, da se bo z zmanjševanjem števila članov zmanjšal tudi obisk knjižnice. V izbranem obdobju je zelo izrazit ta trend, ki je posledica povečevanja količine na spletu dostopnih virov, dobre organiziranosti spletnih učilnic in enostavnega posredovanja skeniranega gradiva preko različnih kanalov (e-pošta, Facebook ...), ki se ga poslužujejo predvsem študenti.

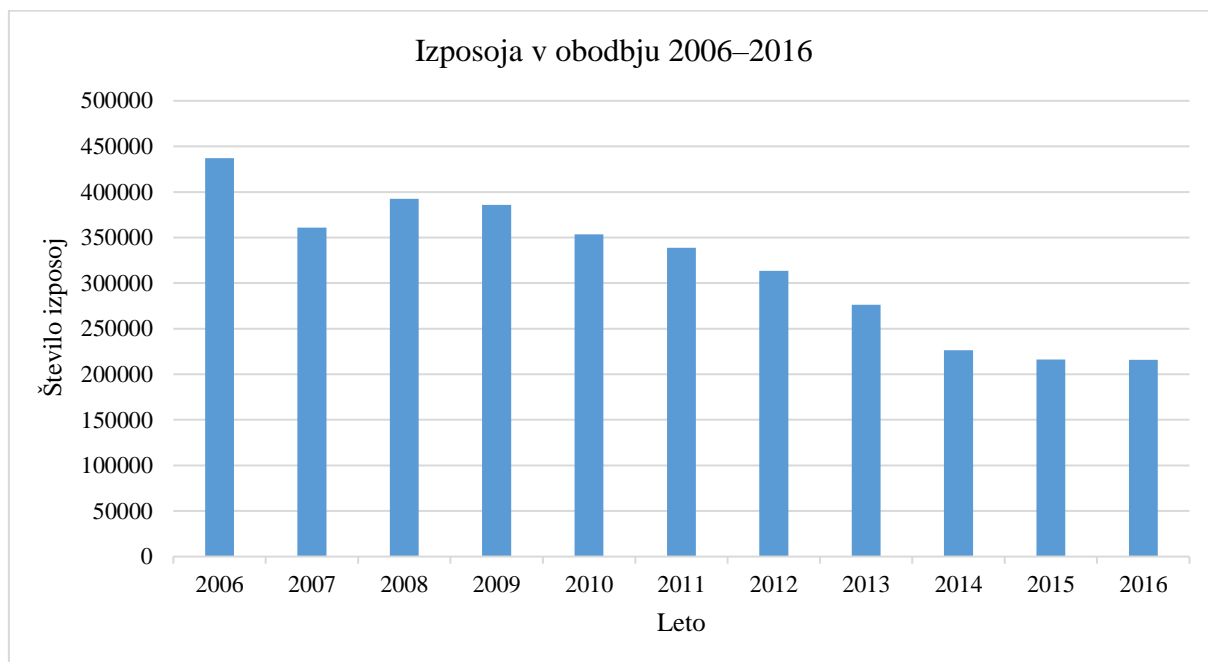
Slika 3: Število obiskov v OHK FF v obdobju 2006–2016 (Vir: BibSiSt, 2016)

Število čitalniških mest v knjižnicah je dokaj skromno: vseh je le 217, od tega jih je 82 v Knjižnici Oddelka za arheologijo ter v Knjižnici Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo, ki imata svoje prostore na Zavetiški in ne v glavni stavbi FF, ter 60 mest v

Švab, K., Razumevanje vloge knjižničnega kataloga: študija primera. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

čitalnici, ki se nahaja v kleti FF. Skupno število računalnikov, namenjenih študentom, je 54, pretežno pa so namenjeni (le) iskanju po knjižničnem katalogu. Uporabniki morajo poiskati gradivo v katalogu in izpisati signaturo, ki jo potem predajo knjižničarju, in le-ta zanje poišče iskano gradivo.

V zadnjih desetih letih se je zmanjšala tudi izposoja v vseh knjižnicah (slika 4). Temu ne botruje samo zaprti pristop in zmanjšanje števila uporabnikov, temveč tudi spletni viri in, verjetno, vsesplošno zmanjšano zanimanje za tiskane vire.

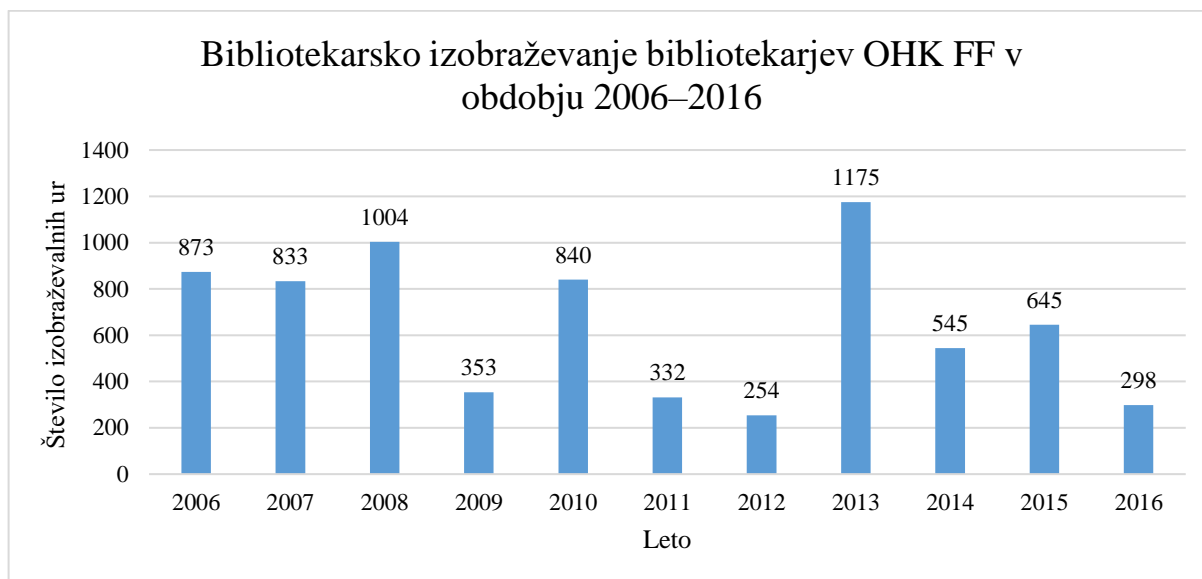

Slika 4: Izposoja v OHK FF v obdobju 2006–2016 (Vir: BibSiSt, 2016)

V 18 knjižnicah (za 21 oddelkov) z 20 izposojevališči je 36 zaposlenih, od teh je 6 diplomiranih bibliotekarjev (BibSiSt, 2016). »OHK združuje različne ljudi z različnimi strokovnimi in bibliotekarskimi znanji, sodeluje v konzorcijih, v okviru univerze ponuja oddaljen dostop do e-virov vsem svojim članom, ima e-vire, ki jih izdelujejo sami ali jih pridobijo kako drugače in ki so mogoče premalo prepoznana v okviru celote. Prostorska stiska sploh ne omogoča prikaza dragocenega gradiva, ki ga hrani« (Pavlica Kolman in Pritekelj, 2012, str. 271). V slovenski knjižnični sistem je vključena od leta 1993 in vanj prispeva velik delež bibliografskih zapisov: v letu 2016 je bilo kreiranih 12678 zapisov (16 % vseh zapisov, ki so jih naredile visokošolske knjižnice). Tako je prva po številu prispevanih bibliografskih zapisov med visokošolskimi knjižnicami. V vseh letih so katalogizatorji OHK FF prispevali 238739 zapisov v COBISS (13 % od vseh visokošolskih knjižnic) (Statistika COBIB.SI, 2016).

Švab, K., Razumevanje vloge knjižničnega kataloga: študija primera. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

Bibliotekarji OHK FF veliko izobraževalnih ur namenijo predvsem za delo v sistemu COBISS. To je bilo predvsem očitno v letu 2013, ko se je prešlo iz modula za katalogizacijo COBISS2/Katalogizacija v COBISS3/Katalogizacija.

Slika 5: Bibliotekarsko izobraževanje bibliotekarjev OHK FF v obdobju 2006–2016 (Vir: BibSiSt, 2016)

V letu 2014, pred morebitno novo selitvijo OHK FF v bivše prostore Fakultete za kemijo, je bila izvedena ena večjih raziskav med študenti in zaposlenimi bibliotekarji na OHK FF: na spletno anketo je odgovorilo 1440 študentov, 125 je bilo vključenih v osebne intervjuje in fokusne skupine, intervjuvanih pa je bilo tudi 18 zaposlenih bibliotekarjev OHK FF (Vilar in Južnič, 2017). Študenti so najbolj zadovoljni s knjižničnim katalogom in gradivom ter knjižničarjevo pomočjo. Nezadovoljstvo se nanaša predvsem na neustrezno odprtost knjižnic in čitalnic oz. na pomanjkanje prostorov za skupno učenje. Preseneča ugotovitev, da študenti samo treh oddelkov (Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo; Oddelek za geografijo in Oddelek za psihologijo) prepoznavajo vrednost baz podatkov, kot so npr. e-časopisi in e-viri. Intervjuvani bibliotekarji imajo več kot dvajsetletne delovne izkušnje, a bi kljub slabim prostorskim pogojem raje ostali na isti lokaciji, kot da bi se selili v zgradbo čez cesto. Težave pa povzročata tudi bodoča ureditev po prostem pristopu in starejše gradivo, ki še ni vključeno v računalniški knjižnični katalog (30–50 %, odvisno od posamezne knjižnice).

3 ZGODOVINA KNJIŽNIČNEGA KATALOGA

Katalogizacija poteka v skladu z veljavnim katalogizacijskim pravilnikom, ki obsega določila za značnico in bibliografski opis. Pravilniki omogočajo enotno strokovno obdelavo vseh vrst knjižničnega gradiva, saj temeljijo na mednarodnih načelih in mednarodnih standardih. Na

Švab, K., Razumevanje vloge knjižničnega kataloga: študija primera. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

---

začetku se je katalogizacijska praksa razlikovala od knjižnice do knjižnice; katalogizacijska pravila niso imela teoretičnih osnov in so se prenašala po ustnem izročilu. S hitrim razvojem znanosti v 18. stoletju so knjižnice dobivale vedno več gradiva in pokazala se je potreba po večji sistematičnosti in urejenosti knjižničnih zbirk, brez katere bi bilo iskanje zelo zamudno. Pravilniki, ki so poenotili katalogizacijo v več knjižnicah, so začrtali smer nadaljnjega razvoja in skozi zgodovino srečamo celo vrsto pravilnikov, ki so vsak na svoj način vplivali na katalogizacijsko prakso in teorijo.

Avstrijska bibliotečna instrukcija za univerzitetne in licejske knjižnice iz leta 1778 predstavlja najstarejši državni ukrep na področju knjižničarstva, med drugim predpisuje izdelavo knjižničnih katalogov v licejskih in univerzitetnih knjižnicah, veljala je tudi za ljubljansko Licejsko knjižnico (Berčič, 2007).

»Navodila za centralni katalog francoskih podržavljenih knjižnic iz leta 1791 odražajo vzdušje po francoski meščanski revoluciji, saj so določala popis knjižničnega gradiva iz podržavljenih zasebnih in cerkvenih knjižnic, gradivo je bilo treba popisovati na igralne karte. Znamenita so pravila za izdelavo kataloga Knjižnice Britanskega muzeja iz leta 1841, znana tudi kot Panizzijev pravilnik, ki je prinesel novo ureditev po abecedi avtorjev. Ta pravilnik z 91 pravili predstavlja samo uvod h katalogu te knjižnice. Jewettov pravilnik iz 1852 razdeli postopek katalogizacije na dva med seboj neodvisna postopka, in sicer na značnico in bibliografski opis, kar je omogočalo zelo enostavno urejanje kataložnih vpisov po različnih elementih. Jewett je načrtoval izdelavo ameriškega centralnega kataloga, kar je bilo zelo velikopotezno in izvedljivo samo, če bi vse ameriške knjižnice katalogizirale na enak način; zato je v ta namen pravilnik tudi pripravil. Tudi Cutter je močno vplival na razvoj katalogizacijskih pravil, njegov pravilnik iz leta 1876 je izšel še v treh izdajah. Opredelil je tudi funkcije knjižničnega kataloga, ki so z manjšimi spremembami postale osnova za pariška načela« (Petek, 2011, str. 4).

Dva zelo pomembna katalogizacijska pravilnika sta nastala ob približno istem času, in sicer Pruske instrukcije 1899 in prvi Angloameriški pravilnik 1908. Pruske instrukcije so se uporabljale v deželah takratne Prusije približno 50 let; glavni očitok je bila nejasna terminologija, glavna značilnost pa načelo vodilnega samostalnika v stvarni značnici. Angloameriški pravilnik je najbolj razširjen pravilnik po vsem svetu, obstaja cela vrsta predelanih in dopoljenih izdaj, med drugim Anglo-American Cataloging Rules (AACR); pravilnik se je sproti prilagajal spremembam v knjižnicah, računalniškemu katalogu in novim vrstam knjižničnega gradiva vključno z e-viri. Leta 2005 se je Komisija za revizijo (Joint

Švab, K., Razumevanje vloge knjižničnega kataloga: študija primera. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

Steering Committee for the revision of AACR) odločila za novo poimenovanje in nova pravila, ker je bil AACR2 popravljeno in dopolnjeno že trikrat (1988, 1998 in nazadnje 2002). Zaradi potrebe po novem katalogizacijskem pravilniku so želeli nadaljevati z AACR2, vendar se je v tistem času že pojavil nov entitetno-relacijski model FRBR in kasneje FRAD, zato so le-tega vzeli za osnovo novih katalogizacijskih pravil RDA (Resource Description and Access). RDA je izšel leta 2010, 2013 pa so ga v polnosti začeli uporabljati v Kongresni knjižnici, pred tem pa se je celotna angleško govoreča bibliotekarska skupnost morala soočiti z modeloma FRBR in FRAD ter z na njima temelječima strukturo in terminologijo.

FRBR je entitetno-relacijski model, ki ga je IFLA prvič objavila 1998 in je bil nazadnje popravljeno 2009. Kasneje se je razširil v družino (FRBR, FRAD, FRSAD). Model Funkcionalne zahteve za normativne podatke (Functional Requirements for Authority Data /FRAD/) je bil objavljen 2009, leto kasneje, 2010, pa tudi Funkcionalne zahteve za predmetne normativne podatke (Functional Requirements for Subject Authority Data /FRSAD/).

FRBR temelji na uporabniških opravilih oz. postopkih: najti, identificirati, izbrati in pridobiti. V središče se postavlja uporabnikove potrebe, upošteva se delo kot abstraktna intelektualna stvaritev nekega avtorja, model pa je hkrati dovolj abstrakten, da omogoča univerzalnost ter dopušča prilagoditve in specifične določenega kulturnega okolja.

RDA je razdeljen na deset poglavij, ki so urejena po bibliografskih entitetah: prva štiri poglavja opisujejo attribute, ostala pa relacije med entitetami. Nabor relacij in atributov je določen z opravili uporabnikov. Največji poudarek in hkrati novost je opis in zagotavljanje dostopa do vseh vrst vsebine, medijev in nosilcev. Prvenstveno je RDA sicer namenjen knjižnicam, vendar si obetajo, da bi dosegli učinkovito raven usklajenosti tudi z drugimi metapodatkovnimi standardi, ki jih uporabljajo druge skupnosti oz. institucije (npr. arhivi, muzeji, založniki, semantični splet itd.) (Joint Steering Committee, 2017).

Pravila RDA na eni strani ohranjajo kompatibilnost z obstoječimi formati, na drugi strani pa kažejo usmerjenost v prihodnost. Pod vprašaj sicer lahko postavimo možnost odločitve, ki je dana katalogizatorjem, da ohranjajo obstoječo katalogizacijsko prakso, npr. pri avtorstvu več kot treh avtorjev navedejo samo prvega. Na nek način želi RDA biti osredotočen na potrebe uporabnika, prepušča pa presojo katalogizatorju in naj bi bil neodvisen od ISBD-ja in MARC-a, čeprav so vključeni vsi elementi ISBD-ja in jasni napotki za uporabo formata MARC. Zavedajoč se vezanosti na obstoječe formate, se razvija nov format BIBFRAME, ki naj bi nadomestil format MARC. Le-ta je bil osnovan za potrebe časa, ko je nastal, in predvsem sledi ideji linearnega zapisa listkovnega kataloga in varčevanju s prostorom na magnetnem traku. Z vidika implementacije in snovanja novega kataloga na osnovi modela FRBR je format MARC

Švab, K., Razumevanje vloge knjižničnega kataloga: študija primera. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

---

neustrezen ter za tehnologijo današnjega časa zastarel. Te slabosti naj bi odpravil BIBFRAME, ki bi na drugačen oz. nov način omogočal prikaz in izmenjavo bibliografskih podatkov (Marcum, 2011). RDA je usklajen z novimi katalogizacijskimi načeli, ki pa se še spreminjajo in dopolnjujejo, čeprav dve načeli nimata svojih ustreznic v RDA: stroškovna učinkovitost in fleksibilnost.

Pod okriljem IFLE so se zbrali strokovnjaki, ki so pet let zapored, od 2003 do 2007, usklajevali različna mnenja in stališča, da bi pripravili sodobna mednarodna katalogizacijska načela. Leta 2009 so izdali Statement of International Cataloguing Principles (Statement, 2009), ki je bil preveden v slovenščino kot Izjava o mednarodnih katalogizacijskih načelih (Izjava, 2017) in predstavlja zahteve, na podlagi katerih se osnuje navodila za nove katalogizacijske pravilnike po vsem svetu. Temeljijo na »družini« modelov FRBR, FRAD in FRSAD in na uveljavljenih katalogizacijskih praksah v svetu.

Izjava o mednarodnih katalogizacijskih načelih (2009) nadomešča Pariška načela iz leta 1961 in razširja njihov obseg na vse vrste gradiv, tako da niso zajeta le dela v obliki besedila, ter na vse vidike bibliografskih ter normativnih podatkov, ki jih uporabljajo v knjižničnih katalogih, in ne velja le za izbor ter obliko vstopnega elementa. Izraža še večjo potrebo po mednarodni standardizaciji, po širši izmenjavi in ponovni uporabi podatkov ne samo med knjižničnimi katalogi, temveč tudi med sorodnimi dejavnostmi. Prav tako pa Izjava želi zagotoviti kataloge, ki bodo v polnosti odgovarjali uporabnikovim potrebam: izrazoslovje, razumljivo uporabnikom, in podpora uporabniških opravil (zatorej poleg uporabnikovih opravil, ki jih določa FRBR, doda še gibanje in raziskovanje znotraj in izven kataloga). Mednarodna katalogizacijska načela kot pripomoček za iskanje v katalogu določajo kontrolirane in nekontrolirane točke dostopa (za normativne in variantne oblike imen entitet po FRBR) ter podajajo osnove za učinkovito poizvedovanje. Vključiti je treba le tiste elemente opisa in kontroliranih oblik imen za dostop, ki jih potrebujejo uporabniki in so bistveni za enoznačno identifikacijo entitete. Bibliografski zapis po ICP-ju temelji »na enoti kot predstavnici pojavne oblike in lahko vsebuje attribute in povezave do atributov, ki se nanašajo na enoto ter na delo (dela) in izrazno obliko (izrazne oblike), ki ju (jih) uteleša« (Izjava, 2017, str. 265). Tako se pričakuje več informacij, ne le o pojavnih oblikah (»knjigi«), temveč tudi povezave na sorodna dela, priredbe itd.

»Slovenci smo leta 1947 dobili prvi katalogizacijski pravilnik Abecedni imenski katalog, ki je pomenil prenehanje uporabe Pruskih instrukcij, leta 1967 pa tudi njegovo novo izdajo. V okviru bivše Jugoslavije so vse republike uporabljale Pravilnik i priručnik za izradbo abecednih

Švab, K., Razumevanje vloge knjižničnega kataloga: študija primera. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

---

kataloga (PPIAK, 1970) avtorice Eve Verone. PPIAK je zelo sistematičen pravilnik in hkrati priročnik s številnimi primeri. Na žalost, PPIAK nima enake usode kot AACR, saj se ni dopolnjeval v skladu s spremembami in z Iflinimi priporočili. PPIAK, ki je naš veljavni katalogizacijski pravilnik, ima celo vrsto pomanjkljivosti, ker zajema le tiskane monografske in serijske publikacije in ker je namenjen za izdelavo listkovnega kataloga« (Petek, 2011, str. 4). »PPIAK enakovredno obravnava opis virov in prikaz podatkov s pomočjo ISBD, zato podaja pravila za opis in prikaz na enem mestu« (Petek, 2017, str. 39). Pravila za bibliografski opis v PPIAK so usklajena s prvo standardno predelano izdajo ISBD (M) iz leta 1978. Vir podatkov je predpisan za posamezna območja, predpisuje krajšanje besed in izpuščanje podatkov ter uvaja latinske izraze za manjkajoče podatke o kraju in letu izida publikacije. Zaradi varčevanja s prostorom PPIAK določa »pravilo treh«, kar pomeni, da naredimo ustrezne dodatne vpise. V primeru več kot treh avtorjev zapišemo le prvega, ki edini tudi dobi dodatni vpis.

Opisna obdelava temelji na veljavnih katalogizacijskih priročnikih (Prekat, Značka) in drugih navodilih (Napotki za katalogizacijo doktorskih disertacij, magistrskih in diplomskih del, 2006³ in Navodila za vnos podatkov o letu izida, 2009).⁴ V Prekatu (2001, str. 9) je sicer navedeno, da je »pregled obstoječih pravil in katalogizacijske prakse /.../ pomembna prva faza pri pripravi novega slovenskega pravilnika.« Prekat je osnovni priročnik oz. pripomoček, v veljavi pa je še vedno PPIAK, v praksi pa so se ohranila še nekatera določila iz prejšnjega pravilnika Abecedni imenski katalog iz leta 1967. Pravilniki so nastali v drugačnem časovnem obdobju in za listkovni katalog, obsegajo pa samo pravila za katalogizacijo tiskanih knjig in serijskih publikacij (Petek, 2011). Zato je ažurnost katalogizacijskih pravil pomembna, saj, kot poudarjata npr. Pesjak in Petkova (2010), »so le-ta zelo pomemben dejavnik za zagotovitev poenotenega procesa katalogizacije in kakovosti bibliografskih zapisov.« Tega se zaveda tudi Komisija za katalogizacijo pri NUK, ki se je odločila, da je »njena prednostna naloga v prihodnjem obdobju priprava prevoda RDA, preučitev možnosti implementacije RDA v slovensko bibliotekarsko stroko in knjižnično okolje ter na tej osnovi priprava predloga uporabe RDA kot nacionalnega katalogizacijskega pravilnika ter v skladu s pravilnikom priprava uporabniškega priročnika za katalogizacijo« (Komisija za katalogizacijo pri NUK, 2017). Na izobraževanju Novosti v knjižničarstvu (17. 3. 2017) pa je bila že podana tudi časovnica te

---

³http://home.izum.si/cobiss/obvestila_novosti/dokumenti/Napotki_za_katalogizacijo_doktorskih_disertacij_magistrskih_in_diplomskih_del_2007_01_05.pdf

⁴ http://home.izum.si/cobiss/e-forumi/katalogizacija/docs/Navodila_za_vnos_podatkov_o_letu_izida.pdf

Švab, K., Razumevanje vloge knjižničnega kataloga: študija primera. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

---

implementacije. Ob tem je Alenka Kavčič Čolić izjavila, »da uvedba RDA ne bi povzročala večjih težav pri posodabljanju slovenske katalogizacijske prakse«.

Glede vsebinske obdelave imajo katalogizatorji na voljo relativno malo priročnikov (npr. Abecedni stvarni katalog: Pravila in navodila (1947), Vsebinska obdelava v vzajemnem katalogu (1994), Vsebinska obdelava v vzajemnem katalogu: Predmetne rubrike: sezname in navodila za oblikovanje (1997), Klasifikacija knjižničnega gradiva (2000), Splošni slovenski geslovník: navodila za predmetno označevanje knjižničnega gradiva in geslovník (2002), nekoliko več pa strokovne literature, predvsem v tujih jezikih (npr. Cataloging and classification (Chan), Essential classification (Broughton), Introduction to cataloging and classification (Taylor). Sekcija za klasifikacijo in indeksiranje pri IFLI je izdala nekaj dokumentov oz. standardov za vsebinsko obdelavo (ISO 5964,⁵ ISO 5963,⁶ ISO 2788,⁷ Principles Underlying Subject Heading Languages /1999/).

Kljub temu pa je še vedno marsikdaj in mnogokje vsebinska obdelava prepuščena internim dogovorom znotraj posameznih knjižnic oz. katalogizatorjem. Obvezno je polje 675, ki opredeljuje UDK, dodaja pa se tudi polje 610 oz. proste predmetne oznake.

4 KNJIŽNIČNI KATALOGI V OHK FF

Knjižnični katalogi temeljijo na zgoraj opisanih pravilih in praksi. Zaradi skoraj stoletnega časovnega obdobja ima OHK FF različne knjižnične kataloge, ki so še pred računalniškimi nalogami poskušali poenostaviti in olajšati iskanje uporabnikom.

Starejše knjižnično gradivo se najde v klasičnih (listkovnih) katalogih v nekaterih oddelčnih knjižnicah. Primere sem povzela po diplomskem delu Kristine Pritekelj (2000). Glede na vrsto listkovnega kataloga so lahko:

- **abecedni imenski katalog (AIK)**

Urejen po abecedi imen avtorjev ali stvarnih naslovov (nominalni katalog).

- PRIMER: Knjižnica Oddelka za muzikologijo

AIK za notno gradivo. Katalog je razdeljen na tri dele:

- svetovni avtorji,
- slovenski avtorji,
- jugoslovanski avtorji.

---

⁵ Guidelines for the establishment and development of multilingual thesauri, 1985.

⁶ Methods for examining documents, determining their subject, and selecting indexing terms, 1985.

⁷ Guidelines for the establishment and development of monolingual thesauri, 1986.

Znotraj avtorjev je gradivo urejeno po različnih vidikih:

- avtorji do 20. stoletja:
  - glede na glasbeno obliko (npr. vokalno-inštrumentalne, inštrumentalne, vokalne, ki se delijo na maše, rekviem, litanije, opere, simfonije, koncerte, serenade, solistični inštrumenti ter samospevi in zborovske skladbe),
  - kronološko;
- avtorji 20. stoletja
  - urejeno po opusih.

– **abecedni stvarni katalog (ASK)**

Vsebino del opredeljujejo gesla, ki so urejena po abecednem redu brez povezave med posameznimi predmeti. Stvarni katalog je urejen po abecedi predmetnih oznak in na enem mestu, pod istim geslom, zbira podatke o vseh publikacijah, ki obravnavajo določen predmet ne glede na vidik obravnave ali znanstveno skupino (Kanič et al., 2009; Osnove knjižničarstva, 1987).

○ PRIMER: Knjižnica Oddelka za geografijo

Klasični stvarni katalog je razdeljen na več delov: regionalni katalog sveta (urejen po kontinentih), stvarni katalog (urejen v skladu z ustaljeno sistematiko geografske znanosti), stvarni in regionalni katalog Slovenije, stvarni in regionalni katalog Jugoslavije, stvarni in regionalni katalog diplomskih nalog, regionalni katalog turističnih vodnikov, stvarni katalog revij in druge periodike ter stvarni katalog kartografske zbirke.

– **stvarni sistematski**

Sistematski katalog na enem mestu zbira podatke o vseh publikacijah, ki se nanašajo na določeno znanstveno ali strokovno skupino in je urejen po določenem klasifikacijskem sistemu, npr. po UDK (Kanič et al., 2009; Osnove knjižničarstva, 1987).

○ PRIMER: Knjižnica Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo

Knjižnica ima dva sistematska kataloga: prvi, ki je se je oblikoval in dopolnjeval do leta 1970, drugi se oblikuje od leta 1971. Ta je razdeljen na pet večjih sklopov (splošno, Slovenci, Ostali južni Slovani, Evropa, Neevropske kulture).

○ PRIMER: Knjižnica Oddelka za muzikologijo

Znotraj posameznih predmetnih oznak so listki urejeni:

- po jeziku, znotraj jezika pa od splošnega k posebnemu oz. kronološko,
- neodvisno po jeziku.

- PRIMER: Knjižnica Oddelka za slovenistiko in Oddelka za slavistiko

Sistematski stvarni katalog je zasnovan na podlagi UDK s klasifikacijo univerzitetne knjižnice v Regensburgu in magistrske naloge Aleksandre Horvat.

- slavistika – splošno
- slovansko jezikoslovje
- slovanske književnosti
- splošno jezikoslovje neslovanskih jezikov
- literarna teorija
- svetovan književnost - neslovanske književnosti

– **imenski geselski katalog**

Imenski geselski katalog vsebuje gesla, ki so imena oseb.

- PRIMER: Knjižnica Oddelka za slovenistiko in Oddelka za slavistiko

5 PREGLED LITERATURE

V Zakonu o knjižničarstvu (2015) je opredeljeno, da knjižnice izvajajo knjižnično javno službo (1. člen), ki zajema »zbiranje, obdelovanje, hranjenje in posredovanje knjižničnega gradiva, zagotavljanje dostopa do knjižničnega gradiva in elektronskih publikacij, izdelovanje knjižničnih katalogov, podatkovnih zbirk in drugih informacijskih virov, posredovanje bibliografskih in drugih informacijskih proizvodov in storitev« (2. člen, 1., 2. 3. in 4. alineja). Z zakonom je torej določeno, da bibliotekarji izdelujejo in skrbijo za knjižnični katalog, saj je le-ta še vedno temeljno orodje vsakega knjižničnega delavca.

V nacionalni vzajemni bibliografski sistem morajo biti vključene tudi vse visokošolske knjižnice (30. člen), ki imajo nalogo, da »podpirajo študijski in raziskovalni proces, tako da izvajajo knjižnično dejavnost predvsem za študente, visokošolske učitelje in visokošolske sodelavce« (29. člen). Po mnenju Ameriškega knjižničarskega združenja je strateški cilj visokošolskega izobraževanja informacijsko pismen študent in prav visokošolski knjižničarji imajo pri tem temeljno vlogo, ko »organizirajo in vzdržujejo zbirke podatkov ter dostopne točke do informacij« ter ob tem poudarijo, »da upravljalci zagotavljajo možnosti za sodelovanje in razvoj osebja« (Merila in kazalci informacijske pismenosti v visokem šolstvu, 2010, str. 9). V Etičnem kodeksu (1995) je funkcija izobraževanja knjižničarja izpostavljena že v 2. členu: »Knjižničar nenehno izpopolnjuje svoje strokovno znanje in ustvarjalno prispeva k razvoju knjižničarske stroke in njene dejavnosti.« Tudi Strokovni standardi in priporočila za

Švab, K., Razumevanje vloge knjižničnega kataloga: študija primera. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

---

organizacijo, delovanje in evalvacijo visokošolskih knjižnic 2012–2020 (2012, str. 16) navajajo, da se »morajo knjižnični delavci stalno strokovno izpopolnjevati ter slediti novostim na področju bibliotekarske in informacijske stroke ter v strokah, povezanih z dejavnostjo visokošolskega zavoda oz. knjižnice«.

Pavlica Kolman in Pritekelj (2012) sta v prispevku o permanentnem izobraževanju bibliotekarjev OHK FF na podlagi arhiva izobraževanj v letih 2003, 2006, 2009, 2010 in 2011 ugotovili, da je bilo največ ur izobraževanja in sredstev (vsaj 2/3) namenjenih za izobraževanje za bibliografski sistem in servis COBISS. »Bibliotekarji med ponudbo tečajev izbirajo tiste, ki so absolutno nujni za opravljanje dela, saj se znanj ne da pridobiti na drug način« (Pavlica Kolman in Pritekelj, 2012, str. 272). Izobraževanje za IKT na delovnem mestu OHK FF, poleg COBISS-a, ostaja na nizki ravni, vendar se za rabo IKT zaposleni samoizobražujejo.

Slovenske visokošolske knjižnice so vključene v nacionalni vzajemni bibliografski sistem COBISS. Vzajemna podatkovna zbirka COBIB je več kot le knjižnični katalog, »saj služi tudi kot pomembno orodje akademski in raziskovalni skupnosti – je servis za vodenje bibliografij raziskovalcev (Kanič, 2014). Slednje je lahko prednost ali pa tudi težava za uporabnike (dobijo ustrezen bibliografski zapis, ne pa tudi dostopa do tega gradiva oz. nobena knjižnica nima zaloge). Zapisi v sistemu so kreirani v formatu COMARC, ki temelji na formatu UNIMARC. Za sodelovanje v sistemu vzajemne katalogizacije COBISS je obvezno predhodno izobraževanje knjižničnih delavcev, ki jih izvajata NUK in IZUM. Katalogizacija temelji na poznavanju formata COMARC in katalogizacijskih priročnikov in pravilnikov. V postopku katalogizacije je potrebna tako formalna (opisna) kot tudi vsebinska obdelava.

O procesu vsebinske obdelave pri katalogizaciji knjižničnega gradiva v visokošolskih knjižnicah je bila narejena magistrska naloga (Kos, 2009). Z opazovanjem in analizo dnevnikov desetih katalogizatorjev v devetih visokošolskih knjižnicah je Kosova želela odgovoriti na vprašanje, kako določijo ali identificirajo vsebino dokumenta. Katalogizatorji so večinoma določili vsebino knjig, osnovano samo na analizi knjig (v dokument usmerjen pristop k določanju vsebine), »nekateri pa so upoštevali terminologijo, s katero bi uporabnik iskal določeno knjigo oz. so terminologijo gesel poskušali uskladiti z uporabnikovimi iskalnimi strategijami« (Kos, 2009, str. 191). Tudi Pritekelj (2000) je z bibliotekarji v OHK FF naredila intervjuje in vodja Knjižnice Oddelka za geografijo je izpostavila, da je »pri obdelavi gradiva najtežje najti pravo geslo pri geografiji, ki govori o dveh vejah geografije oz. koliko gesel je smiselno dodeliti, da jih ni preveč ali premalo. Še težje, kot je sama dodelitev gesel, pa je postavitvev gradiva na polico, saj se ne more postaviti na dve različni mesti« (Pritekelj, 2000, str. 38).

S slovenskimi katalogizatorji o katalogizaciji v sistemu COBISS sta bili opravljeni dve raziskavi: njihov odnos do COBISS2/Katalogizacije (Likar in Žumer, 2004) in do COBISS3/Katalogizacije (Levičar in Petek, 2014).

V spletni anketi, ki je bila izvedena leta 2003 med 142 slovenskimi katalogizatorji (med njimi je bilo 25 % katalogizatorjev iz visokošolskih knjižnic), so sodelujoči odgovorili, da so v splošnem zadovoljni z modulom, zavedajo pa se, da so spremembe potrebne, vendar jih težko sprejmejo. Na splošno so tudi zadovoljni z uporabniškimi priročniki (ki jih sicer le občasno uporabljajo), vendar pa je bil izpostavljen tudi komentar, da »potrebujemo jasna, nedvoumna, sodobna katalogizacijska pravila« (Likar in Žumer, 2004, str. 109).

Levičar in Petek (2016) sta v raziskavi med slovenskimi katalogizatorji, ki je potekala v obdobju med junijem 2015 in majem 2016, s spletno anketo (133 udeležencev) in intervjuji (12 udeležencev) ugotavljali zadovoljstvo z modulom COBISS3/Katalogizacija in zbrale mnenja o napovedanih novostih. Večina anketirancev (56 %) je bila zaposlenih v visokošolskih knjižnicah. Slednji so z modulom COBISS3/Katalogizacija manj zadovoljni in najbolj kritični so anketiranci, ki nimajo bibliotekarske izobrazbe. Med komentarji pa je zaznati tudi komentarje, da je novi modul v primerjavi s starim podaljšal čas obdelave gradiva. Med priročniki pa dnevno (62 %) uporabljajo tablice UDK in Slovenski splošni geslovník (28 %). Na kakovost bibliografskih zapisov najbolj vpliva zavzetost in odgovornost katalogizatorjev in dobro poznavanje katalogizacijskih pravil (oboje 94 %). Največ težav pri izdelavi zapisov povzročata neusklajenost in zastarelost katalogizacijskih pravil ter interpretacija pravil in standardov. Večina (97 %) anketiranih meni, da bi morali biti bolje obveščeni o spremembah na področju katalogizacije.

O uporabnikovih težavah s knjižničnim katalogom je bilo izvedenih veliko raziskav in identificiranih mnogo težav. Nekatere ugotovitve je povzela Švab (2016), ko je proučevala, katere attribute in relacije bi uporabniki potrebovali v knjižničnem katalogu pri iskanju leposlovja. Izpostavlja nekaj njihovih težav: iskanje po katalogu (kratke iskalne zahteve, iskanje po ključnih besedah), pregledovanje izpisa zadetkov (dolgi, nestrukturirani sezname zadetkov in njihova nepovezanost), rezultati brez zadetkov (iskanje po predmetnih oznakah in napačno razumevanje ključnih besed), prepoznavanje relevantnih zadetkov in zadovoljstvo z zadetki (zapostavljena zbirna funkcija), odsotnost prikaza relacij, odsotnost brskanja itd. V

nadaljevanju sta izpostavljeni dve raziskavi, ki sta bili narejeni z uporabniki OHK FF in njihov pogled na knjižnični katalog.

Z uporabniki knjižnic na FF je bilo v okviru diplomskih in magistrskih nalog že narejenih nekaj raziskav. Ena od njih je Povšičeve (2005), v kateri je ugotavljala pričakovanja in zadovoljstvo uporabnikov s storitvami visokošolske knjižnice na primeru Knjižnice Oddelka za geografijo. Rezultati med 128 anketiranci je pokazala, da vprašani največ pomembnosti pripisujejo iskanju gradiva preko računalnika v COBISS-u in najmanjšo iskanju po listkovnem katalogu. Njihovo zadovoljstvo je največje prav z iskanjem po knjižničnem katalogu COBBIS. Šest let kasneje je bilo v okviru diplomskega dela o zadovoljstvu z visokošolsko knjižnico in njenimi storitvami anketiranih 300 uporabnikov OHK FF, knjižnice na Fakulteti za organizacijske vede in knjižnice Fakultete za strojništvo (Jenko, 2011). Tudi v tej raziskavi so rezultati enaki kot pri Povšičevi (2005): v vseh treh knjižnicah je anketirancem med knjižničnimi storitvami zelo pomembno iskanje gradiva preko kataloga COBISS/OPAC in z iskanjem po katalogu so tudi najbolj zadovoljni.

6 RAZISKAVA

6.1 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Za to pisno nalogo smo si zastavili naslednja raziskovalna vprašanja:

- Kakšne težave s knjižničnim katalogom zaznavajo visokošolski knjižničarji pri svojem delu in ali jih zaznavajo tudi pri svojih uporabnikih?
- Kako se po njihovih izkušnjah uporabniki odločajo, kadar imajo na voljo različne verzije istega dela?
- Katere bibliografske elemente identificirajo, da so najpomembnejši njihovim uporabnikom (predvsem študentom in raziskovalcem)?
- Katere bibliografske elemente in relacije bi visokošolski knjižničarji vključili v knjižnični katalog?
- Ali si visokošolski knjižničarji želijo sprememb na področju katalogizacijskih pravil in prakse?

6.2 METODOLOGIJA

Raziskava je bila izvedena na podlagi osebnega intervjuja. Presodili smo, da je glede na naša raziskovalna vprašanja ta najbolj primeren. »Znanstveni intervju oz. znanstveni razgovor je vsako zbiranje podatkov s pomočjo govorne komunikacije, pri kateri gre za spraševanje in odgovarjanje, cilj pa je dobljene odgovore uporabiti v znanstvene namene« (Ambrožič, 2005, str. 26). Zaradi časovne potratnosti je intervju draga metoda zbiranja podatkov in se običajno izvede na manjšem vzorcu. V raziskavi je bil uporabljen standardiziran, delno strukturiran intervju z vnaprej pripravljenimi odprtimi vprašanji. Prednosti intervjuja so, da omogoča takojšnje odgovore. Z dodatnimi vprašanji spraševalec lahko precizira in pogloblja udeleženčeve odgovore ter mu omogoča popolno prilagoditev situaciji in dodatno pojasnjevanje (Pickard, 2013, Connaway in Powell, 2010).

Intervjuje smo snemali z diktafonom Sony, kar nam je omogočalo lažjo transkripcijo. List z vprašanji smo imeli pred seboj, občasno je bilo potrebno tudi kaj zapisati, vendar je prav diktafon omogočal, da je bil pogovor lahko bolj sproščen. Pogovori so trajali v povprečju 24 minut. Izvedeni so bili v prostorih Knjižnice Oddelka za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo ali v drugih oddelčnih knjižnicah FF.

6.3 VZOREC

Vzorec raziskave je bil priložnosten, vključenih je bilo deset bibliotekark in bibliotekarjev OHK FF. K sodelovanju smo povabili knjižnične delavce z različnimi stopnjami in smermi izobrazbe. Izhajajo iz različno velikih knjižnic (majhne imajo okrog 10.000 enot gradiva, srednje okoli 20.000–30.000 enot gradiva in velike nad 45.000 enot gradiva), ki hranijo raznoliko knjižnično gradivo (npr. kartografska zbirka, fonoteka in notno gradivo). Raziskava je bila izvedena v času od 17. do 28. 7. 2017 v prostorih oddelčnih knjižnic na FF. Starostni razpon vprašanih knjižničarjev je bil 19 let, prav tako so med njimi razlike glede trajanje zaposlitve. Razlike so bile tudi v izobrazbi, stopnji izobrazbe, času zaposlitve, številu narejenih bibliografskih zapisov v sistemu COBISS in zadolžitvah v knjižnici. V raziskavi so sodelovali tako bibliotekarji, ki so bili samo delno zaposleni, kot bibliotekarji, zaposleni za polni delovni čas in so delovali v različno velikem kolektivu.

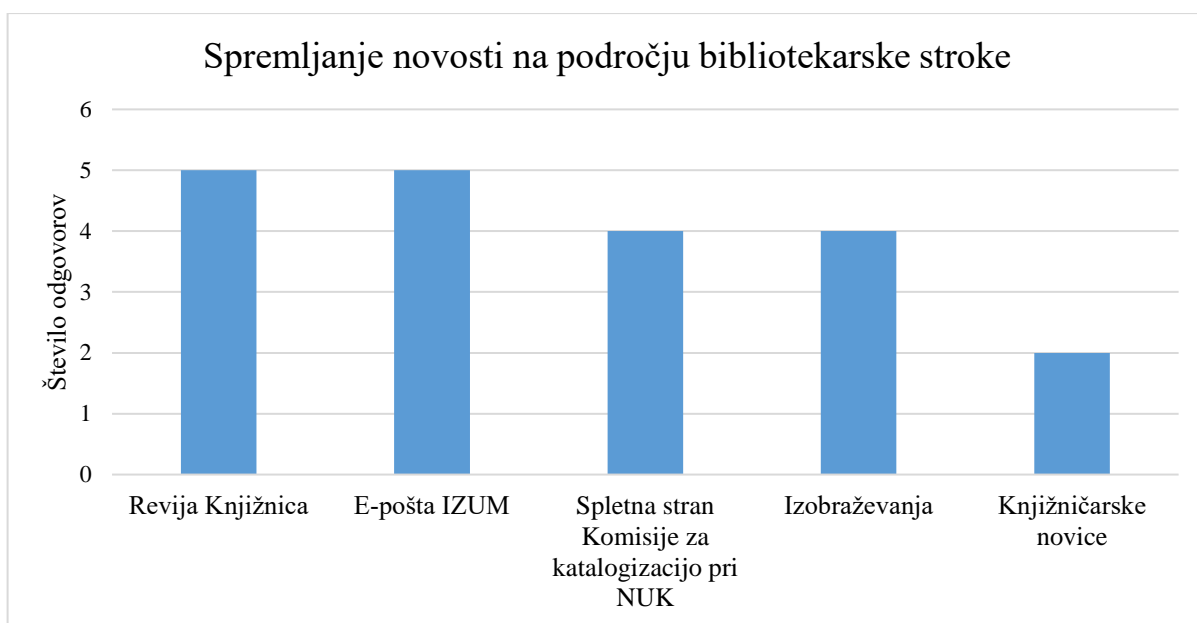
V društva bibliotekarjev pri Zvezi bibliotekarskih društev Slovenije (ZBDS) je vključenih sedem vprašanih bibliotekarjev, ki so v večini člani Društva bibliotekarjev Ljubljana. Prejemajo e-pošto za novice in dogodke tudi za izobraževanja. Nekateri se teh brezplačnih izobraževanj tudi udeležijo, saj običajno potekajo v popoldanskem času ali sobotah, ko z njihovo odsotnostjo

Švab, K., Razumevanje vloge knjižničnega kataloga: študija primera. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

ni oviran čas odprtosti knjižnice. To še posebno izražajo bibliotekarji, ki so sami v knjižnicah in si ne morejo privoščiti odsotnosti.

V splošnem izražajo, da slabo (*švoh, slabo, premalo*) spremljajo novosti na področju bibliotekarske stroke, ob tem mnogi pripomnijo, da bi želeli biti »bolj na tekočem«, vendar jim to časovno ne uspe. Dve bibliotekarki sta celo potožili, da ne uspeta spremljati svoje stroke, kot bi si želeli, in da za bibliotekarsko sploh ni časa.

Ker je bilo vprašanje odprtega tipa *Kako spremljate novosti na področju knjižničarstva?* so vprašani sami izpostavili načine in vire informiranja (slika 6).

Slika 6: Spremljanje novosti na področju knjižničarstva

Najpogosteje je sicer omenjena revija Knjižnica, vendar ni nezanemarljiv podatek, da vsi pripomnijo, da jo le prelistajo in si redkokdaj vzamejo čas, da tudi kaj preberejo. Najbolj redno berejo e-obvestila, ki jih pošilja IZUM in jih dobivajo od vodje delovne skupine za katalogizacijo. Največ e-pošte, ki jo pošilja IZUM, je glede novosti s sistemom ali v povezavi s katalogizacijo. Redno berejo priporočila in poročila delovnih skupin OHK FF, ki jih prejemajo preko e-pošte.

Štirje vprašani pogosto spremljajo spletno stran Komisije za katalogizacijo, vsebine pa so tudi najpogosteje povezane s konkretnim delom v knjižnici pri obdelavi gradiva. Enako število se jih tudi udeležuje izobraževanj, predvsem brezplačnih, ki jih organizirajo Sekcije pri ZBDS (npr. Sekcija za visokošolske knjižnice), društva bibliotekarjev (največ Društvo bibliotekarjev Ljubljana) ali pa NUK (Novosti v knjižničarstvu). Izobraževanja so po mnenju nekaterih problematična s treh vidikov: časovnega, tematskega in finančnega. Knjižničarji, ki so sami v

knjižnici, si težje privoščijo celodnevna izobraževanja, zato če se udeležijo dogodkov, so le-ta izven časa odprtosti njihove knjižnice ali ob sobotah (kar pomeni, da prosti čas namenijo službi). Bibliotekarka je izrazila veliko kritiko izbranim temam, saj so le-te preveč teoretske in premalo praktične, preveč splošne in neuporabne pri samem delu v knjižnici, poleg tega se jih le redkokdaj udeleži, ker je v knjižnici sama. Mnogi so izpostavili, da se redko udeležijo izobraževanj in posvetovanj, saj so finance omejene in se izobraževanju ne nameni toliko izdatkov, da bi se vsakih nekaj let udeležili posvetovanj ali izobraževanj (ki niso nujno povezana s katalogizacijo v sistemu COBISS).

NUK izdaja tudi Knjižničarske novice, vendar jih le štirje prelistajo ali občasno preberejo.

Ena od vprašanih redno hodi tudi na ekskurzije, ki jih organizira Društvo bibliotekarjev Gorenjske, bila pa je vključena tudi v projekt Erasmus+, ko je šla na tedensko izmenjavo v tujino.

Nihče ni vključen v nobeno Facebook skupino oz. skupnost, preko Facebooka ne pridobivajo nobenih informacij s področja bibliotekarske stroke. Ena bibliotekarka je izpostavila, da ko se pri delu sreča s problemom, potem informacije išče preko spleta.

6.4 REZULTATI RAZISKAVE

Rezultati raziskave so predstavljeni po sklopih, kot smo si zastavili raziskovalna vprašanja.

6.4.1 Identifikacija težav s knjižničnim katalogom

Na vprašanje, ali obstajajo kakšna uporabniška vprašanja, na katera bibliotekarji ne morejo odgovoriti s pomočjo knjižničnega kataloga, se odgovori vprašanih zelo razlikujejo. Največ težav jim povzroča iskanje po vsebini, torej ko iščejo gradivo na neko tematiko. Težave imajo z iskanjem po ključnih besedah oz. predmetnih oznakah. Mnogi ob tem omenjajo težave, za katere menijo, da jih ne bi bilo, če bi imeli geslovnik za posamezna strokovna področja. Če v knjigi obstaja samo nekaj poglavij, ni nujno, da bo ta tematika zabeležena kot ključne besede, ker nimajo tako natančne vsebinske obdelave.

Bibliotekarji ob tem priznavajo, da imajo težave priklicati v spomin ustrezne ključne besede, da bi v iskalno polje vpisali pravo, ki ne bo sopomenka, nadpomenka ali podpomenka. Poleg tega se izrazi lahko sčasoma spreminjajo. V katalogu je tudi težko iskati po izgledu knjige. Uporabniki si včasih želijo ponovno izposoditi knjigo, ki so jo že uporabljali, vendar se spomnijo samo zunanjšega izgleda knjige, barve ali velikosti, in takrat si s knjižničnim katalogom ne morejo pomagati.

Švab, K., Razumevanje vloge knjižničnega kataloga: študija primera. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

Kot pomoč navajajo leksikone in priročnike, spletne strani raziskovalcev, najpogosteje pa internet. Rešitev za te težave vidijo v dobrih, strokovno specializiranih geslovnikih, ki bi jih konsistentno uporabljali katalogizatorji, bibliotekarji pri referenčnem pogovoru in uporabniki. Pri uporabnikih ne zaznavajo, da bi imeli težave pri iskanju v knjižničnem katalogu, čeprav je ena bibliotekarka menila, da bi potrebovali več izobraževanja, kako se išče po knjižničnem katalogu, da bi bolj izkoristili možnosti, ki jih katalog ponuja.

6.4.2 Iskanje več verzij

Knjižnice imajo v svojih zbirkah več verzij strokovnih monografij, leposlovja, učbenikov in glasbenih posnetkov različnih izvajalcev in partitur.

Pri verzijah bibliotekarji svoje uporabnike opozorijo na obstoj novejše, včasih tudi starejše verzije. Glede na to, da ima večina knjižnic še zaprt pristop, uporabniki sami iščejo gradivo po knjižničnem katalogu. Včasih bibliotekarji opazijo, da uporabniki niso pozorni na jezik in letnico izida. Običajno iščejo že znano gradivo in jim to tudi prinesejo. V primeru, da bibliotekarji poznajo gradivo, opozorijo na obstoj novejše, razširjene ali e-verzije. Pri leposlovju jih bibliotekarji vprašajo, če želijo tudi spremno besedo, komentar oz. opombe, saj uporabniki v bibliografskih zapisih na to niso pozorni. Bibliotekarji menijo, da to lahko ponudijo le, če dobro poznajo gradivo (v skladišču verzije niso postavljene skupaj). Ena od bibliotekark ocenjuje, da pozna do deset takšnih verzij, zaveda pa se, da jih je lahko še več, vendar ker jih ne pozna detajlno, ne more opozoriti uporabnika, kje in kakšne so razlike.

Pri vedah, ki so se v zgodovini opirale predvsem na nemško znanstveno okolje, bibliotekarji opažajo, da imajo predvsem študenti težave pri jeziku, saj izbirajo raje publikacije v angleškem jeziku in se gradivu v nemškem jeziku (četudi je temeljno) izogibajo. Tako tudi raje izberejo publikacijo, ki ima manjši tisk in je zato po debelini tanjša, saj jo lažje prenašajo. Iz istega razloga tudi izbirajo broširane izdaje.

6.4.3 Najpomembnejši bibliografski elementi za študente, raziskovalce in profesorje

Bibliotekarji menijo, da so za študente najpomembnejši elementi avtor in naslov, saj iščejo že znano gradivo, ki je običajno obvezna literatura pri študiju. Kadar iščejo za seminarske naloge, iščejo s ključnimi besedami in si izpišejo signaturo. Ko dobijo knjige, pa ugotavljajo, ali je prinesena knjiga tudi ustrezna ali ne. Pri jezikoslovnih študijih je pomembna tudi spremna

Švab, K., Razumevanje vloge knjižničnega kataloga: študija primera. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

---

beseda, uvodna študija, komentarji in opombe. Kadar imajo študenti seznam literature in morajo izbrati nekaj del s tega seznama, pa so pozorni na obseg oz. število strani (izberejo najkrajšo). Izpostavljen je bil problem dodajanja kazala v bibliografski zapis, predvsem pri zbornikih. S tem bi bilo veliko več gradiva najdljivega (sploh če knjižnica nima odprtega dostopa), pa tudi samo iskanje bi bilo lažje, saj katalogizator ne more dodati toliko gesel, ker bi jih bilo preveč. Kazala vsebine bi študentom najbolj pomagala ugotoviti, ali je gradivo relevantno ali ne. Bibliotekarji opažajo, da profesorji in raziskovalci drugače iščejo gradivo kot študenti. Pri iskanju so zelo zahtevni, iščejo točno določeno gradivo ali gradivo na neko specifično tematiko, zato pogosto pridejo v knjižnico z že izpisano signaturo. Iskanje po listkovnem katalogu jim ni tuje, saj se zavedajo, da v COBISS-u ne bodo našli vsega gradiva, ker še ni vse gradivo vneseno v OPAC. Po mnenju knjižničarjev so jim najpomembnejše ključne besede. Nekateri opažajo, da v knjižnico ne prihaja veliko profesorjev in raziskovalcev. Menijo, da so za raziskovalno delo manj pomembne monografije in tiskano gradivo, veliko bolj pa novejša literatura, članki in e-viri, ki so dostopni v bazah in na spletu. Predvsem jezikoslovcem je pomembna tudi založba, saj so nekatere bolj priznane in kakovostne kot druge, imajo bogate opombe ter izdajajo kritične izdaje s spremnimi besedami.

6.4.4 Dodajanje bibliografskih elementov in relacij v knjižnični katalog

Vprašani menijo, da jim pri delu s knjižničnim katalogom manjka marsikaj in da bi morali vključiti dodajanje naslovnice. To bi jim olajšalo iskanje in prepoznavanje gradiva. Dvakrat je bilo omenjeno tudi vsebinsko kazalo, vendar ne kot PDF, temveč da bi bili naslovi iz kazala vpisani v iskalna polja. Dodalo bi se lahko vse elemente, ki se navezujejo na e-verzije: celotno besedilo ali vsaj kazala. Želeli bi si tudi boljšo možnost kombiniranja sorodnih ključnih besed, vendar ne na način ukaznega iskanja.

Potrebne bi bile relacije med zapisi, predvsem pri glasbenih delih oz. partiturah. Prav tako je včasih težko ugotoviti v dolgem seznamu zadetkov, da gre za isto delo. Problemi so lahko tudi zaradi jezika. Naslov je lahko zapisan v angleščini, italijanščini ali slovenščini, zato bi bilo po mnenju knjižničarjev dobro, da bi obstajal sistem, ki bi te povezave omogočal.

Bibliotekarka bi dodala tudi povezave, kje se knjigo lahko kupi in kakšna je cena.

Trije bibliotekarji so mnenja, da je v katalogu zadostno število elementov (morda celo še preveč), bibliotekarki z večletnimi delovnimi izkušnjami pa sta mnenja, da je problematičen človek, ker ne vnaša vseh elementov konsistentno, predvsem pri gradivu napisanem v tujem

jeziku, se ne dodaja tudi predmetnih oznak v jeziku publikacije ter preveč ohlapna oz. včasih preveč toga pravila.

Bibliotekarji so s seznama relacij izbirali tiste, ki se jim zdijo pomembne. Relacije so izbirali glede na svojo knjižnično zbirko in na podlagi izkušenj z uporabniki.

Rezultat njihovega izbora je sledeč:

- spremno gradivo

Ne samo bibliotekarji, ki delajo v knjižnicah s področja jezikoslovja, tudi drugi omenjajo potrebo po informaciji in povezavi na spremno gradivo. Uporabniki v samem bibliografskem zapisu niso pozorni, vendar potem pri referenčnem pogovoru povedo, da potrebujejo tudi študije, opombe itd.

- prevod

Prevod je pomemben tako pri leposlovju za jezikoslovce kot tudi pri strokovnem gradivu. Pri prevodih ni vedno jasno, ali je izvirno delo ali prevod. Bibliotekarji to vidijo iz bibliografskega zapisa, kar za uporabnike ne morejo trditi.

- izvirno besedilo

Ta relacija izhaja iz potrebe, da bi dobili informacijo, katero je izvirno besedilo prevodov.

- dela o ...

Bibliotekarji bi potrebovali za svoje uporabnike povezave na dela, ki govorijo o nekem delu, pa jih s katalogom težko poiščejo, saj ne poznajo vseh naslovov. Nekateri to rešujejo tako, da med ključne besede pišejo naslov dela, vendar priznavajo, da pri tem niso vedno konsistentni.

- predhodno delo
- nadaljevanje

Ti dve relaciji so izpostavili bibliotekarji, ki imajo v svoji knjižnični zbirki več leposlovja, pa tudi tisti, ki vidijo to relacijo kot prednost.

- celota/del

Relacija celota/del je predvsem pri trilogijah in leposlovju, bibliotekarji pa bi želeli povezavo med članki in tujimi zborniki. Če se slovenske avtorje vnaša v bibliografijo in katalog, pa temu ni tako za tuje avtorje. Študenti tujih jezikov bi želeli dobiti tudi članke v nekem zborniku, vendar se ne zavedajo, da tega ne morejo dobiti, če članek ni vnesen.

- skrajšava

Uporabniki vzamejo skrajšane verzije leposlovja, če imajo le-te spremno študijo. Pomen te relacije pa prepoznavajo tudi bibliotekarji v stiku s študenti nižjih letnikov jezikoslovnih smeri. Njihovo znanje tujega jezika ni nujno na visoki ravni, zato radi sežejo po skrajšanih izdajah.

6.4.5 Spremembe na področju katalogizacijskih pravil in prakse

Štirje bibliotekarji model FRBR poznajo, saj so bili na predavanju (24. 3. 2014), ki ga je organiziralo Društvo bibliotekarjev Ljubljana in na katerem so dr. Maja Žumer, dr. Tanja Merčun Kariž in dr. Jan Pisanski predstavili ta model in spremembe, ki se dogajajo na področju katalogizacije in organizacije informacij. Od takrat niso tej tematiki dali nobene pozornosti. Ostali bibliotekarji modela FRBR ne poznajo, nekaj jih je samo slišalo za kratico, vendar ne več kot to.

O katalogizacijskih pravilih RDA tudi nimajo informacij, kakšna so in kaj se bo spremenilo. Vsi vedo, da že obstajajo, ena bibliotekarka upa, da »bo morda knjigo lažje katalogizirati«, dva pa sta izpostavila, da niti ne vesta, zakaj bi bila potrebna in zakaj se jih sploh uvaja. Ob tem se pojavlja tudi strah, saj bibliotekarka meni, da bomo eni redkih, ki bomo v Evropi prešli na ta sistem (kar v resnici ne drži) in ne želi, da smo poskusni zajci. Dva sta izrazila tudi upanje, da bosta pravila in sistem bolj prijazna, da se bo skrajšal čas vnosa v sistem pri katalogizaciji ter da bo manj obveznih polj.

Polovica vprašanih meni, da novih pravil ne potrebujemo. Ob tem se pojavi strah, da bi morali v primeru novih pravil vse pridobljeno znanje in izkušnje »pozabiti« in se vsega učiti na novo, poleg tega bi bilo potrebno spreminjati modul za katalogizacijo. »V obstoječih katalogizacijskih pravilih vidim smisel, so natančna in uporabna, vendar bi morala biti nekatera pravila bolj določena in striktna. Vsebovati bi morala tudi več primerov oz. vzorcev.« Bolj kot pravila je za nekatere problematično vnašanje bibliografij raziskovalcev v knjižnični katalog.

Da so nova katalogizacijska pravila potrebna, meni polovica vprašanih. Kritika se nanaša na:

- pravila, ker so preveč komplicirana in obsežna,
- prevelik nabor bibliografskih elementov (*preveč balasta*), za katere se ne ve, ali so za uporabnike sploh uporabni in potrebni (izpostavili so naslednje: založnik, kraj založbe, uredniki, opombe, zbirka),
- nabor elementov in predpisana pravila so enaka za vse tipe knjižnic,
- proces obdelave knjige je dolgotrajen in časovno preveč potraten,
- težave z ločili,

- ne obstajajo povezave med bibliografskimi zapisi.

Od NUK-a pričakujejo, da bodo pripravili predavanja ali jih obveščali po e-pošti glede teh novosti (kot to že prejemajo od IZUM-a), saj menijo, da bi moral o takšnih novostih obveščati NUK, ki naj bi skrbel za uvajanje novosti in izobraževanje. Pričakujejo tečaje, vendar ne za tako visoke kotizacije glede na število slovenskih knjižničarjev, ki bi morali biti o tej tematiki pravočasno seznanjeni in obveščeni.

7 RAZPRAVA Z ZAKLJUČKI

Ugotovitve v raziskavi se povezujejo z že izvedenimi raziskavami in potrjujejo nekatera že znana dejstva, odpirajo pa nova raziskovalna vprašanja, ki bi jih bilo potrebno proučiti z drugačnimi raziskovalnimi metodami in na večjem vzorcu.

Starostna, spolna in izobrazbena struktura vprašanih v naši raziskavi in raziskavi Levičarjeve in Petkove (2016) je podobna. Prav tako je podobna ugotovitev, da si knjižničarji na eni strani želijo sprememb, po drugi pa se jih bojijo. Spremembe, ki jih bodo prinesla nova katalogizacijska pravila, so vsem še uganka in o njih ne vedo skoraj nič. Seznanjanje z novitetami in spremembami ter izobraževanja pričakujejo od NUK-a. Zavedajo se, da (pre)malo sami naredijo na področju izobraževanja v bibliotekarski stroki. Polovica se veseli sprememb na področju katalogizacije zaradi zastarelosti in neprilagojenosti novim virom in potrebam.

V splošnem ne zaznavajo težav pri iskanju v knjižničnem katalogu ne pri sebi ne pri uporabnikih. Največji problem je vsebinska obdelava, ker se zavedajo, da tudi uporabniki najpogosteje iščejo po vsebini (če ne iščejo že znanega gradiva). Menijo, da bi jim bil v ta namen v veliko pomoč geslovník z njihovega strokovnega področja (SSSG-ja pa ne uporabljajo). Ker dobro poznajo svoje knjižnično gradivo tudi brez knjižničnega kataloga, poznajo verzije najbolj iskanih del. Uporabnikom običajno ponudijo najnovejšo in jih pri referenčnem pogovoru na to tudi opozorijo, nekateri pa tudi povprašajo o potrebi po spremeni besedi. To informacijo študenti velikokrat spregledajo, vendar je v jezikoslovju ta zelo pomembna.

Elementov knjižničnega kataloga je dovolj (celo preveč), tu manjkajo bolj natančna pravila glede obveznosti polj in morda tudi »vzorčnih primerov bibliografskih zapisov«. Tisti, ki so mnenja, da jih je preveč, bi nekatere odvzeli (npr. založba, kraj izdaje). Pri zbornikih bi dodali možnost vnašanja vsebinskega kazala v bibliografski zapis in ne samo PDF-ja. Predvsem bibliotekarji, ki delujejo v jezikoslovnih knjižnicah, vidijo smisel relacij, ki bi njim in njihovim uporabnikom olajšale pregled nad seznamom zadetkov. Kot najpogostejše relacije so vsi

Švab, K., Razumevanje vloge knjižničnega kataloga: študija primera. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

Vprašani izpostavljali povezave na spremno gradivo, prevod in izvorno besedilo. Relacije bi bile še kako dobrodošle pri knjižnični zbirki v muzikološki knjižnici. Bibliotekarji si implementacije teh relacij in kako bi takšna organiziranost zadetkov vizualno izgledala ne predstavljajo, vendar se jim to zdi potrebno in pomembno.

Visokošolski knjižničarji se delijo na tiste, ki si želijo sprememb na področju katalogizacije, upajo predvsem na poenostavitev pravil in zmanjšano število obveznih bibliografskih elementov, ter na tiste, ki so z obstoječimi pravili zadovoljni in ne vidijo potrebe po spreminjanju, temveč si želijo, da bi bila obstoječa pravila bolj precizna in bi bilo na voljo več primerov oz. vzorcev bibliografskih zapisov.

Vprašani bibliotekarji so pri bibliotekarskem izobraževanju na področju stroke najbolj vezani na branje e-pošte, manj obiskujejo knjižničarske spletne strani (razen če so neposredno povezane s katalogizacijo in bibliografijami), ne posvetijo se branju daljših strokovnih ali znanstvenih prispevkov v periodiki (revija Knjižnica in Knjižničarske novice). Imajo željo po obiskovanju izobraževanj v NUK-u in IZUM-u, vendar ob tem dodajo različne razloge, zakaj se jih ne udeležujejo: visoka cena izobraževanj in posvetovanja, omejene finance za izobraževanja, odsotnost vpliva na večjo zaprtost knjižnice, preveč strokovne ali malo uporabne vsebine izobraževanj ... Brezplačna izobraževanja in strokovna srečanja pripomorejo k širjenju znanja na področju bibliotekarske stroke in šele ob tem bi lahko kritično in/ali konstruktivno razpravljali in podajali predloge k spremembam na področju katalogizacije. Knjižnični katalog bo obstajal tudi v prihodnje, vprašanje pa je, v kolikšni meri ga bodo uporabniki uporabljali oz. ali bodo iskali druge bližnjice in poti, da bodo pridobili želeno gradivo oz. informacije.

8 VIRI IN LITERATURA

Ambrožič, M. (2005). Anketna metoda. V A. Šauperl (ur.), *Raziskovalne metode v bibliotekarstvu, informacijski znanosti in knjigarstvu* (str. 23–52). Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Berčič, B. (2007). Avstrijska bibliotечna instrukcija iz leta 1778 in ljubljanska licejska knjižnica. *Knjižnica, 51*(Posebna izd.), 15–21.

BibSiSt Online: statistični podatki o knjižnicah. (2016). Pridobljeno 12. septembra 2017 s spletne strani: <https://bibsist.nuk.uni-lj.si/statistika/index.php>

Connaway, L. S. in Powell, R. R. (2010). *Basic research methods for librarians*. Santa Barbara, CA: Libraries Unlimited.

Švab, K., Razumevanje vloge knjižničnega kataloga: študija primera. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

Etični kodeks slovenskih knjižničarjev. (1995). Pridobljeno 19. septembra 2017 s spletne strani: http://www.zbds-zveza.si/sites/default/files/dokumenti/2012/eticni_kodeks.pdf

Funkcionalne zahteve za bibliografske zapise: končno poročilo. (2000). Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za bibliotekarstvo.

Izjava o mednarodnih katalogizacijskih načelih (ICP), izdaja 2016 z manjšimi popravki, 2017. (2016). *Knjižnica*, 61(1–2), 261–278.

Jenko, I. (2011). *Zadovoljstvo uporabnikov z visokošolsko knjižnico in njenimi storitvami*. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Joint Steering Committee for Development of RDA. Pridobljeno 17. septembra 2017 s spletne strani: <http://www.rda-jsc.org/rdapropectus.html>

Kanič, A. (2014). Cataloguing Rules and their Changes: current situation in Slovenia. *Organizacija znanja*, 19(2), 49–53.

Kanič, I., et al. (2009). *Bibliotekarski terminološki slovar*. Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije: Narodna in univerzitetna knjižnica.

Komisija za katalogizacijo pri NUK. (2017). Pridobljeno 24. julija 2017 s spletne strani: <http://old.nuk.uni-lj.si/infobib/index.php/okomisiji>

Kos, J. (2009). *Proces vsebinske analize pri katalogizaciji knjižničnega gradiva: primer visokošolskih knjižnic*. Magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Levičar, J. in Petek, M. (2017). Programska oprema COBISS3/Katalogizacija: ovrednotenje sistemskih sprememb in funkcionalnosti modula z vidika katalogizatorjev. *Knjižnica*, 61(1–2), 155–190.

Likar, T. in Žumer, M. (2004). Mnenja katalogizatorjev o modulu za katalogizacijo v sistemu COBISS. *Knjižnica*, 48(1–2), 83–122.

Lovenjak, M. (2009). Osrednja humanistična knjižnica. V: Zbornik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani 1919-2009, 531–536.

Lovenjak, M. (2016). Osrednja humanistična knjižnica filozofske fakultete: Knjižnična dejavnost na Filozofski fakulteti. V: Osrednja humanistična knjižnica (OHK): vodnik po knjižnicah. Pridobljeno 18. avgusta 2017 s spletne strani: http://www.ff.uni-lj.si/sites/default/files/Dokumenti/OHK/brosura_ohk_slo_sep_2016.pdf

Švab, K., Razumevanje vloge knjižničnega kataloga: študija primera. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

Marcum, D. (2011). *A Bibliographic Framework for the Digital Age*. Pridobljeno 10. septembra 2017 s spletne strani: <http://www.loc.gov/bibframe/news/framework-103111.html>

Merila in kazalci informacijske pismenosti v visokem šolstvu. (2010). Pridobljeno 15. septembra 2017 s spletne strani: http://www.ala.org/acrl/sites/ala.org.acrl/files/content/standards/infolit_slovenian.pdf

Osnove knjižničarstva. (1987). Ljubljana: Posebna izobraževalna skupnost za kulturo.

Pavlica Kolman, H. in Pritekelj, K. (2012). Permanentno izobraževanje bibliotekarjev OHK FF in njihovo izobraževanje za uvajanje IKT v petih letih. V Izzivi sodobnih tehnologij: konkurenčna prednost knjižničnih storitev : zbornik referatov, 257–273.

Pesjak, D. in Petek, M. (2010). Kakovost bibliografskih zapisov v COBISS in uporaba katalogizacijskih priročnikov. *Knjižnica*, 54(3), 15–33.

Petek, M. (2011). Knjiga kot predmet katalogizacije. *Knjižničarske novice*, 21(6), 4–7.

Petek, M. (2017). Katalogizacijski standard *Resource description and access* (RDA): razvoj, spremembe in primerjava s *Pravilnikom i priručnikom za izradbu abecednih kataloga* (PPIAK). *Knjižnica*, 61(1–2), 23–47.

Pickard, A. J. (2013). *Research methods in information*. London: Facet.

Povšič, U. (2005). *Pričakovanja in zadovoljstvo uporabnikov s storitvami visokošolske knjižnice: primer knjižnice Oddelka za geografijo na Filozofski fakulteti*. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Pritekelj, K. (2000). *Vsebinska obdelava gradiva v Osrednji humanistični knjižnici*. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Statistika COBIB.SI in lokalnih baz podatkov (po tipih gradiva). (2016). Pridobljeno 13. septembra 2017 s spletne strani: http://home.izum.si/cobiss/o_cobissu/dokumenti/STAT_PRIRAST_SI_2016_2.pdf

Strokovni standardi in priporočila za organizacijo, delovanje in evalvacijo visokošolskih knjižnic: za obdobje 2012–2020. (2012). Pridobljeno 12. septembra 2017 s spletne strani: http://www.mizks.gov.si/fileadmin/mizks.gov.si/pageuploads/zakonodaja/Veljavni/kultura/STANDARDI_visokosolske_knjiznice_14052012_sprejeti_objava_OBDOBJE.pdf

Švab, K. (2016). *Analiza atributov in relacij v bibliografskih informacijskih sistemih*. Doktorsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Švab, K., Razumevanje vloge knjižničnega kataloga: študija primera. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

Verona, E. (1970). *Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga. Dio 1, Odrednice i redalice*. Zagreb: Društvo bibliotekara Hrvatske.

Vilar, P. in Južnič, P. (2017). Central Humanist Library at Faculty of Arts, University of Ljubljana: Yesterday–today–tomorrow?. *Information and Learning Science*, 118(1–2), 90–106.

Zakon o knjižničarstvu. (2015). *Uradni list RS*, št. 92/2015.

Žnideršič, M. (2000). Osrednja humanistična knjižnica. V J. Šumi (ur.), *Zbornik 1991–1999* (str. 491–494). Ljubljana: Filozofska fakulteta.

9 PRILOGE

Priloga 1: Vprašalnik – intervju z bibliotekarji OHK FF

1. Ali obstajajo kakšna uporabniška vprašanja, pri katerih si ne morete pomagati s katalogom? Če se spomnite, prosim, navedite primer/e.
2. Ko uporabniki sprašujejo po delih, pri katerih je v knjižnici več verzij:
  - Kaj jim ponudite?
  - Ali jim poveste, da imate več verzij v knjižnici?
  - Kako uporabniki izbirajo med temi verzijami?
  - Kateri so tisti elementi, ki pomembno vplivajo na izbiro?
3. Kateri elementi so po vaših izkušnjah uporabnikom najbolj pomembni poleg avtorja in naslova? Študenti/raziskovalci oz. profesorji
4. Katere bibliografske elemente pa bi vi vključili v katalog?
5. Pred seboj imate seznam relacij. Se vam, na podlagi vaših izkušenj, zdi pomembno vključevati katero izmed teh relacij? Katere in zakaj oz. v kakšnih okoliščinah?
6. Kako spremljate novosti na področju knjižničarstva?
  - Branje _____
  - Poslušanje _____
  - Obiskovanje predavanj, konferenc (katere ste se udeležili nazadnje?)
  - Ste vključeni v kakšno bibliotekarsko društvo?
  - Ste vključeni v kakšno FB skupnost/skupino? Ne Da (katero)
7. Poznate model FRBR? Kje ste o njem največ izvedeli?
8. Poznate RDA pravila? Kaj menite o prehodu na nova katalogizacijska pravila RDA, ki jih bomo prevzeli tudi v Sloveniji? Se RDA veselite ali ne? Zakaj? Menite, da potrebujemo nova katalogizacijska pravila? Česa bi se pri novih katalogizacijskih pravilih najbolj želeli?